

Mariana COCIERU
Institutul de Filologie al AȘM
(Chișinău)

FOLCLORISMUL: CADRU CONCEPTUAL ȘI TIPOLOGII

Folklorism: conceptual framework and typologies

Abstract. In an extended sense, the phenomenon of folklorism is one of the axes for the problem of historical destiny of folklore, included in a new scientific paradigm by the new historical and aesthetic context. The relationship between two concepts: folklore and literature is currently a problem „of founding”, „of genetic determination”, „of catalysis” and „of permanent revitalizing” of contemporary literary phenomenon. Developing the methods for the study of folklorism was held once with deepening of analytical approach that encompasses all steps of ideatic aesthetic structure of the work, its form and content, intertextual and intratextual relations. Introducing folkloric elements into a new aesthetic system is much more complicated and it was led to their substantial transformation, which does not allow direct reporting to the mechanical interaction of artistic work with different folkloric species.

Keywords: folklorism/folklorismus, folklore, literature, fakelore, neofolklorism, tradition.

În dicționarul de termeni științifici și populari *Восточнославянский фольклор* apariția conceptului de *folclorism* este atribuită folcloristului francez Paul Sébillot spre sfârșitul secolului al XIX-lea, instituit a desemna diversele implementări ale folclorului în viață, artă etc. [1, p. 406-407]. Conform altor studii de istorie a etnologiei termenul apare prin anii 1930, fiind utilizat de unii cercetători impropriu. În Rusia conceptul, aflat în atenția exegetului M. K. Azadovski, includea interesele folclorice ale scriitorilor (a se vedea articolul *Фольклоризм Лермонтова* de M. K. Azadovski [2]) și etichetarea publicațiilor nonacademice despre creația populară orală semnate de critici literari, jurnaliști, istorici, admiratori ai folclorului ș.a.

În percepția sa actuală, termenul a fost adoptat în etnologie în 1962 de către Hans Moser în studiul său *Vom Folklorismus in unserer Zeit* (*Folclorismul la ora actuală – n.n.*, publicat în *Zeitschrift für Volkskunde* [3]) și aprofundat teoretic ceva mai târziu în articolul *Der Folklorismus als Forschungsproblem der Volkskunde* (*Folclorismul ca problemă de investigare în studiile de folclor*, publicat în *Hessische Blätter für Volkskunde* [4]). Conform definițiilor date de cercetător, folclorismul presupune o „secondhand transmission and presentation of culture” (*transmisiunea și prezentarea secundară a culturii – n. n.*) [3, p. 180]. Intervențiile ulterioare ale cercetătorului

nu au clarificat suficient termenul, din care motiv a devenit subiect de discuție în mediul științific german. În urma acestor dezbateri, un alt cercetător, Herman Bausinger, la mijlocul anilor 1960 a elaborat câteva studii despre folclorism, în care, pe lângă o serie de aspecte, a atras atenția asupra faptului că folclorismul este „etnologia aplicată ieri” și în multe privințe nu poate fi separat de folclorul genuin, iar folclorismul și hermeneutica acestuia în majoritatea cazurilor sunt identice. Pentru a extinde sfera discuțiilor despre folclorism în afara mediului exegetic german, Bausinger a elaborat un chestionar pe care l-a expedit tuturor institutelor de etnologie din întreaga Europă [5].

În urma apelului înaintat, în definirea termenului s-au implicat doar câțiva etnologi europeni (din Ungaria, Polonia, Elveția, Portugalia și Iugoslavia), redactând articole tematice pentru revista *Zeitschrift für Volkskunde*. În studiile acestora este acceptată poziția etnologului Hans Moser privind promovarea de gradul doi sau secundară a moștenirii culturale a poporului, deși gradul de evaluare teoretică a fenomenului este diferit [6].

În lucrarea *Grundzüge der Volkskunde (Bazele etnologiei, 1978)*, cercetătorii din Tübingen au inclus folclorismul printre noile concepte importante ale etnologiei. Conform afirmațiilor Reginei Bendix [7, p. 183], acest fapt este demonstrat și de acceptarea implicită a termenului ca fiind unul dominant la momentul respectiv în studiile Școlii folclorice din Tübingen, fiind inclus ca obiect de studiu și în cadrul disciplinei. În plus, noțiunea a fost elucidată de către etnologul H. Bausinger și în lucrarea colectivă *Enzyklopädie des Märchens (Enciclopedia basmelor – n. n.)*, menționând că folclorismul nu este un concept analitic, ci mai degrabă unul descriptiv, cu o dimensiune critică, având o valoare preponderent euristică [8, p. 1408]. Mai mult decât atât, cercetătorul include perspectiva etnologică în subiecte legate de economie, politică, politici culturale și marketing cultural cu mult mai devreme decât ajung a fi vizate de către etnologii americani. Implicațiile sale teoretice au oferit un impuls maxim spre o mai bună înțelegere a culturii în prezent, dar și în perioadele anterioare. Folclorismul, deși nu este o teorie, a lărgit orizonturile etnologiei. În ciuda respingerii inițiale a folclorului ca ceva inventat și manipulat, cercetarea istorică a forțat folcloriștii să recunoască paralelismul între reconstituirile academice ale elementelor de cultură populară și eforturile sociale pentru a construi reprezentări estetice cu caracter popular [7, p. 185-186].

Examinarea studiilor despre folclorism în Europa prezintă o similitudine conceptuală cu dezbaterile inițiate în spațiul academic american, vizând nemijlocit „autenticitatea” produselor de folclorism, în care „tradițiile false” erau definite peiorativ prin termenul *fakelore*. Pentru a extinde orizontul investigațiilor cu referire la fenomenul de folclorism, observăm că în mediul academic american s-a vehiculat o noțiune nouă cu referire la asimilarea folclorului în contextul cultural al celei de a doua jumătăți a sec. al XX-lea. Generat din necesitatea de a trasa niște delimitări între studierea dezinteresată a folclorului și popularizarea prin utilizarea creației orale, conceptul numit *fakelore* sau *pseudo-folklore* a fost lansat în 1950 de către etnologul american Richard M. Dorson. Acesta desemnează folclorul contrafăcut, neautentic, vehiculat ca fiind genuin, tradițional.

Termenul se referă la noile povestiri sau cântece artificiale, sau la folclorul prelucrat și modificat conform preferințelor moderne. Elementul de denaturare fiind central, artiștii care creează în baza narațiunilor tradiționale nu produc *fakelore* în operele lor. Doar în momentul când ei pretind că operele lor sunt folclor adevărat, le poate fi atribuit termenul respectiv. Potrivit lui Dorson, agenții de publicitate și popularizatorii sunt acei care transformă un personaj (pe Paul Bunyan) într-un erou pseudofolcloric al culturii de masă a secolului al XX-lea, care are puține asemănări cu originalul, adică cu cel folcloric [9, p. 4]. Termenul de *fakelore* este deseori folosit de către cercetători ca o modalitate de expunere și demitizare a esenței acestuia. R. Dorson subscrie acestor tratări când vorbește despre *battle against fakelore* (lupta împotriva fakelore – *n.n.*) [10]. Cercetătorul își exprimă nemulțumirea față de faptul că popularizatorii au sentimentalizat folclorul, impunându-l adevăraților creatori ca fiind unul atrăgător și ciudat, în timp ce obiectul real este deseori „repetitiv, stângaci, absurd și obscen” [9, p. 214-226].

Împărtășind aceleași idei, Daniel G. Hoffman zice că eroul folcloric Bunyan a fost transformat într-un mesager al capitalismului: „Acesta este un exemplu al modalității prin care un simbol tradițional este folosit pentru a manipula mințile oamenilor care nu au nimic ce face cu creația lor” [11, p. 239]. Aceeși stare de lucru a fost consemnată și în Basarabia postbelică, când prin medierea creației populare sau a celei *pseudofolclorice* erau promovate ideologiile comuniste. Erau create lucrări după canoanele tradiționale ale folclorului, dar al căror conținut era fundamentat de principiile și legitățile impuse de regimul totalitarist.

Cercetătoarea Venetia J. Newall e de părere că *folclorismul*, chiar dacă se referă și el la inventarea și adaptarea folclorului, în opoziție cu *fakelore*, nu are valoare negativă, el reprezintă orice fel de utilizare a tradiției în afara contextului cultural în care a fost creat. Astfel, menționează Newall, arta profesională bazată pe folclor, posturile de televiziune comerciale producătoare de emisiuni de muzică, narațiunile populare și chiar studiile academice de folclor sunt toate forme ale folclorismului [12].

În România conceptul de folclorism ajunge în atenția cercetătorilor la începutul anilor '70. Argument ne servește studiul *Folclorul în contemporaneitate*, apărut în 1971, de prof. Mihai Pop, în care cercetătorul consemnează că existența la o balanță a „folclorului tradițional al societății rurale autarhice” și a „folclorului bun de consum al societății industriale de azi” [13, p. 237] reprezintă la ora actuală una din cele mai stringente probleme de rezolvat. Cercetătorul român se pronunță împotriva manevrării și devalorizării folclorului, proces care începe aproximativ în sec. al XVIII-lea, odată cu pătrunderea în mediul rural a elementelor de civilizație urbană, propunând diverse soluții de salvagardare a patrimoniului cultural național, prin definirea exactă a sferei noționale a folclorului genuin și a transformărilor la care este supus acesta. Cu toate acestea, având în vedere fenomenul folclorismului unii cercetători vor aprecia în folclorul „bun de consum... supus modei” o serie de rezultate estetice: „un grad sporit de finisare a formei, standartizarea, uniformizarea relativă a acesteia, apariția șabloanelor interpretative, iar din punct de vedere al conținutului, schimbarea mesajului” [14, p. 30]. Rezultatul maxim al promovării folclorului ca „bun de consum” de către artizani

și profesioniști era de a comunica un mesaj artistic, dar nu unul folcloric sau tradițional. Acest fapt se întâmplă mai vădit în cadrul literaturii scrise, atunci când scriitorul recurgând la constituentele etnofolclorice urmărea transmiterea mesajului artistic.

Etnologul francez Jean Cuisenier percepe manifestarea folclorismului în spațiul sovietic ca pe o transpunere a tradiției populare originale prin una dintre următoarele practici: „reproducerea actelor prescrise prin cutumă în afara contextului local originar; imitarea motivelor proprii culturii populare și incorporarea lor prin joc sau modă în cultura altei clase sociale; crearea tuturor elementelor unui folclor în afara oricărei tradiții cunoscute” [15, p. 91]. În demersul său hermeneutic *Tradiția populară*, exegetul dezvăluie faptul că folclorismul era unul din elementele reformării comuniste controlate: „trebuia creată o cultură de masă și în acest sens trebuia mobilizată tradiția populară, de fapt vechea cultură țărănească. Dar nu se puteau reține toate trăsăturile acestei culturi, întrucât concomitent se încerca eradicarea bazelor ei; prin colectivizarea pământurilor și prin crearea de combinate agroindustriale, iar în România chiar prin tentativa de a «sistematiza» teritoriul. Din tradiția populară nu erau reținute decât aspectele care o făceau atractivă, trăsăturile care erau ușor de apreciat de orice public și capabile să-i distreze pe membrii unei societăți în curs de urbanizare și de industrializare, dintre care mulți rămăseseră aproape de originea lor țărănească. Interpretarea cântecelor și dansurilor populare a devenit o distracție consacrată, un spectacol oferit în mod regulat, în cadrul oricărui miting politic. Astfel, începând din 1952 în Ungaria se puteau număra peste 3 000 de grupuri de dansuri organizate în uzine și birouri; o adevărată meserie se lansa: cea de profesionist al tradiției populare transformate în spectacol” [15, p. 95].

Prin urmare, lumea modernă a supus-o pe cea rural-tradițională la cursul istoriei, în acest fel generând niște transformări fundamentale în modul existențial al țăranilor și în structurile sociale ale satului. Ideologiile ca procese ale modernizării aveau ca scop și valorificarea tradițiilor populare pentru a ne crea identități naționale, pornind de la imensul conținut identitar și cultural al acestora: „Tradițiile populare au fost supuse unei resemnificări în sensul edificării și propagării unei identități culturale comună și a unei culturi de masă standardizată și omogenă” [16].

Detașat de celelalte manifestări ale folclorismului în artă sau viața cotidiană, cel exteriorizat în procesul literar din Basarabia obține treptat o valență subversivă accentuată, căci scriitorii interpretează liberalizarea manipulată în direcția subminării canoanelor comuniste, ajungând prin resuscitarea modurilor folclorice profunde să vizeze probleme identitare, chiar și sub forma sugestiv-parabolică.

Frecvența componentelor folclorice în creațiile literare ale anilor 1960 descoperă fenomenul perpetuării destinului românesc în ciuda înstrăinării proleto-cultiste promovate de politica partidului, în acest fel realizând o formă de rezistență prin cultură. Prin urmare, esențială pentru studiul nostru va fi elucidarea momentului inițial propice dezvoltării teoretice a folclorismului literar, care începe cu anul 1960, odată cu apariția unor lucrări ale epistemologilor străini și care a fost ulterior preluat și fundamentat conform specificului literar de către exegeții autohtoni.

Studierea *tipologiei folclorismului* reprezintă o problemă nouă în cercetările metodologice actuale. Tipologia relațiilor folclorului cu literatura scrisă include în sine nu numai contactele directe, împrumuturile, dar și opoziția estetică dintre aceste două sisteme. E. Botezatu deosebește câteva tipuri de legături dintre folclor și literatură și le clasifică în două categorii: „Forma cea mai ușor detectabilă este cea *extensivă* (s.n.), incluzând legăturile rudimentare ale literaturii cu folclorul – împrumutul, copierea, imitația, stilizarea. Următoarei forme i-am zice *intensivă* (s.n.) – este un folclorism mai complex, subtil, susținut de apropierea adâncă a autorului (autorilor) de substanța folclorică” [17, p. 13].

Și cercetătorul român A. Gh. Olteanu deosebește două tipuri de relații dintre folclor și literatură: *de suprafață* și *de adâncime*. În prima categorie sunt incluse formele de asimilare primară a folclorului de literatura scrisă prin împrumuturi și imitații. În cea de a doua intră formele de preluare mai profundă a creației populare, adică acelea care denotă un folclorism mai pronunțat, mai complex. Clasificarea respectivă o face în urma aplicării metodei comparativiste asupra creației literare a doi scriitori concreți: V. Alecsandri și M. Eminescu sau a contactelor literaturii scrise cu folclorul în două perioade literare diferite (a doua jumătate a sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea) [18]. Relației de adâncime dintre folclor și literatură i-a dat expresie teoretică și L. Blaga. Într-un studiu consacrat elogierii satului românesc, scriitorul afirma: „Cultura majoră nu repetă cultura minoră, ci o sublimează, nu o mărește în chip mecanic și virtuos, ci o monumentalizează potrivit unor vii forme, accente, atitudini și orizonturi lăuntrice. Nu prin imitare cu orice preț a creațiilor populare vom face saltul de atâtea ori încercat într-o cultură majoră. Apropiindu-ne de cultura populară trebuie să ne însuflețim mai mult de elanul ei stilistic interior, viu și activ, decât de întruchipări ca atare” [19, p. 15-16].

Modalitățile prin care se realizează contactele folclorului cu literatura scrisă necesită și ele o tipologizare. Exegeta basarabeană E. Botezatu deosebește convențional următoarele forme: *directă*, *prin joncțiune*, *indirectă* sau *mediată* și *prin opoziție* [17, p. 13].

Legătura *directă* se realizează astfel: „Scriitorul apelează în mod direct la sursa folclorică, preia, împrumută, repetă – motive, subiecte, tipare compoziționale, structuri prozodice etc., păstrând modelul sursei de la care se inspiră. Chiar dacă această legătură se realizează în perioada incipientă a unei literaturi, e necesar de a analiza anumite aspecte înainte de a ne pronunța asupra superficialității sau efectului elementar al preluării elementelor folclorice. Creația literară se modifică în timpul transcrierii, după cum creația folclorică în procesul de reproducere” [20, p. 77].

Legătura *prin joncțiune* presupune transfigurarea elementului folcloric în literatura scrisă, adică transsubstanțierea creatoare, individualizarea lui de către scriitor.

Legătura *indirectă* se caracterizează prin faptul că scriitorul nu folosește direct sursa folclorică, ci experiența artistică generală. Adică modelul ajunge la receptor deja transfigurat, iar scriitorul doar că îl mai transsubstanțiază încă o dată. Astfel apar în proza din Basarabia diverse modele de transfigurare deja instituite: modelul crengian, rebreanian, sadoveanian și cel al prozei românești postbelice.

Legătura *de opoziție* prezintă un interes metodologic general. U. Dalgat reflectând asupra acestei relații se referea la „forme interioare și exterioare de legătură a literaturii cu folclorul din punctul de vedere al „subordonării”, „interacțiunii” și „îndepărtării” [21, p. 45]. Utilizând conceptele propuse de cercetătoarea sovietică, E. Botezatu conchide că în literatura scrisă basarabeană a anilor 1930-1940 prevalau legăturile de subordonare, în cea a anilor 1940-1950 ieșea în prim-plan interacțiunea, iar în ultimele decenii se impun interacțiunea și legăturile prin detașare, îndepărtare de modelul folcloric. Opoziția se realizează prin sporirea transfigurării artistice, prin modelarea fanteziei creatoare, prin angajarea totală a eului creator care „nu preia, ci asimilează; nu numai asimilează, ci depășește, respinge, polemizează” [17, p. 17].

Cercetătorul A. I. Lazarev a încercat o tipologizare a fenomenului folclorism în literatură rusă a anilor 1870-1890, deosebind: un folclorism „natural” al șaizeciștilor, un folclorism „etnografic” al lui L. Tolstoi (*Казак*), un folclorism „agitativ-propagandist” al poporanistilor (народников), un folclorism „nostalgic” a lui P. Melnikov-Pecerski și N. Leskov. În afară de aceasta mai deosebește și tipurile de folclorism: mitologic, poetic, de cântec, de gen și universal [22]. Tot aici, cercetătorul încearcă să scoată în evidență tipologia „grupelor de prelucrare a materialului folcloric”: 1) utilizarea elementelor folclorice într-o operă literară prin apelarea „inconștientă” la folclor; 2) aplicarea constituentelor folclorice printr-o referire conștientă la creația populară și modernizarea materialului acesteia [22, p. 18].

Exegețul A. Gorelov clasifică detaliat tipurile comune de folclorism. Primul tip de folclorism ține de *citarea* elementului folcloric, iar al doilea conține mai multe subcategorii:

a) *pastișarea* (stilizarea) *organică* (în genul de povestire literară), *anorganică* (pseudopastișă) și *livrescă* (bazată pe motive biblice, cronici);

b) *folclorismul poetic* (utilizarea tuturor elementelor de poetică populară în scopuri stilistice și altele);

c) *folclorismul liric* („песенный”) (folosirea potențialului emoțional liric specific al cântecelor populare, melodicii versului folcloric);

d) *folclorismul de gen* (recursul la genurile folclorului);

e) *folclorismul mitologic* (dezvoltarea unui subiect mitologic sub aspectul unui gen literar, utilizarea symbolismului mitologic, a particularităților gândirii mitologice);

f) *folclorismul ideologic* (utilizarea particularităților de viziune asupra lumii, a poporului, punctul de vedere al acestuia asupra ordinii mondiale și altele asemenea) [23].

După investigarea unui volum enorm de creații literare ale secolului al XX-lea, exegeta O. I. Trîkova clasifică posibilitățile de interacțiune ale literaturii cu creația folclorică, deosebind următoarele tipuri de împrumuturi folclorice:

– Împrumutul compozițional din folclor se produce atunci când scriitorul (conștient sau inconștient) utilizează în creația sa un model structural folcloric (de exemplu, romanul *Povestea cu cocoșul roșu* de V. Vasilache).

– Împrumutul de motive presupune utilizarea în literatura artistică a motivelor individuale ale folclorului (motivul drumului de inițiere în basmul modern *Columb în Australia* de S. Vangheli).

– Împrumutul imagistic se prezintă prin două forme principale. Prima – transpunerea veridică în opera artistică a imaginii folclorice, de exemplu, a Morții (Dumnezeu și Sfântul Petru în nuvela *Se caută un paznic* de V. Ioviță). A doua formă de împrumut – o cale mult mai dificilă a tradiției asociativ-imagistice, când imaginea creată de scriitor se asociază celei populare, având subtext folcloric (de exemplu moș Mihail din nuvela *Sania* de Ion Druță, Lion din nuvela *Caloian* de G. Meniuc, Serafim Ponoară și Anghel Farfurel din romanul *Povestea cu cocoșul roșu* de V. Vasilache).

– De notat, în mod pregnant, este împrumutul de tehnici și instrumente artistice ale creației populare orale. Tropicii folclorici au devenit tradiționali pentru literatura scrisă și de multe ori nu sunt recunoscuți ca fiind folclorici în contextul operei artistice. Cu toate acestea, trebuie de subliniat originea populară a procedeelelor, cum ar fi: epitetul constant și inversiunea, anafora și antiteza, paralelismul sintactic și psihologic și altele.

Pentru a avea o imagine completă a interacțiunilor folclorico-literare, cercetătoarea O. I. Trîkova clasifică și tipurile de împrumuturi literare în folclorul contemporan (tipuri de folclorizare): 1) citarea directă; 2) citarea cu continuare folclorică; 3) modificarea textului literar, parodiarea și modernizarea; 4) împrumutul imagistic [24].

Și exegetul Ion T. Alexandru propune o tipologie a modalităților de valorificare, de *transsubstanțiere artistică* a constituentelor etnofolclorice, tipologie generată de specificul evolutiv al procesului literar românesc. Prin urmare, deosebește, drept forme rudimentare: „elementarul și facilul procedeu al «citatului» și pseudocitatului folcloric”, „versificarea în stil și spirit popular”; aspecte mediane: „analogia”, „personanța” și „similul folcloric”; și procedee avansate: „reinterpretarea profundă a virtuților mitico-simbolice ale marilor și mereu fecundelor motive folclorice literare cu alură de mituri, de permanențe spirituale etnice («Miorița», «Meșterul Manole», «Făt-Frumos», «Zburătorul», «Toma Alimoș» etc.)” [25, p. 33]. Tipologia respectivă devine utilă la reliefaarea „tonului” literaturii române, a ponderii culturii tradiționale ca una din sursele universului imaginar literar, care, analizată din punct de vedere sincron și diacronic, prin raportarea creației unor anumiți scriitori la „modelele” tradiționale deja instituite, permite descoperirea „mutațiilor” estetice ale unor autori care au activat în două epoci literare diferite. Respectiva viziune îi permite cercetătorului să evidențieze două nume importante din literatura română, care au performat așa-numitul *folclorism* pe parcursul și în întreaga lor creație literară, dezvăluind o „asimilare conștientă, programatică, a unei opțiuni estetico-artistice determinată de propria filosofie asupra culturii”, în care dihotomia „cultura majoră” și „cultura minoră” nu sunt diferențiate, ci apar ca un tot întreg, ca elemente indispensabile ale „matricii stilistice” naționale: Lucian Blaga și Tudor Arghezi [25, p. 34].

În perioada postbelică, atât în România, cât și în Republica Moldova, apar manifestări sporadice ale unei noi formule a fenomenului de folclorism numit *neofolclorism*.

Concept, adesea corelat cu *neopagânismul*, *revivalismul* și *reconstrucționismul*. Noua direcție de utilizare a folclorului consta în experimente ce au inclus într-o simbioză elementele academice, etnice și populare, contrapunând perceperea colectivă a lumii cu conștiința individuală, fobia și solitudinea; revendicând concepțiile de popular și național prin sinteza național și european, profesional și popular, modern și antic. Neofolcloriștii estetizau folclorul, reușind să depășească maniera îngustă etnografică și să-i dea folclorului o rezonanță internațională, făcându-l astfel patrimoniu european. Ei renunță la citarea propriu-zisă, consolidându-și dreptul la propria viziune asupra folclorului, experimentând permanent prin combinarea liberă a constituentelor etnofolclorice. Sunt reînviată culturile primare, păgânești, combinate cu elementele inovatoare. Pentru exponenții curentului respectiv, folclorul reprezintă nu atât un simbol al idealului național sau un obiect de idolatrie, cât un interesant material literar original, simțind în impulsurile spontane ale preistoriei forțe imperceptibile, capabile să renască civilizația europeană. Noua tratare a fenomenului folcloric presupunea îmbinarea cu procedee noi, absurde ca realizare, creând opere neobișnuite pentru „a reîmprospăta scrisul căzut într-un «descriptivism poetic» fără orizont” [26, p. 450].

În România, spre sfârșitul secolului al XX-lea, ca o reacție împotriva folclorismului și neofolclorismului, practicat de mediile și de unele instituții culturale românești, ia amploare curentul *revivalism* (*polytheistic reconstructionism*, *neopaganism*, *folketro*, *folkro*). Etnologul Florin Iordan remarcă faptul că *revivalismul* e o mișcare apărută prin anii '70, în diverse țări. Revivaliștii (în mod special, etnomuzicologul Speranța Rădulescu) se pronunță împotriva fenomenelor de folclorism și neofolclorism, considerându-le a fi dăunătoare pentru autenticitatea culturii tradiționale: „Folclorismul este acea orientare care denaturează cultura țărănească genuină, în scopul transformării sale în instrument naționalist sau în bun de consum turistic” [27].

Prin urmare, cele expuse în studiul respectiv ne demonstrează că problema folclorismului/neofolclorismului va rămâne mereu în atenția cercetătorilor folcloriști și literați ca una fundamentală în rezolvarea interdependenței dintre folclor și literatura scrisă. Și aceasta grație faptului că la diferite etape ale dezvoltării fenomenului literar exploatarea și formele de asimilare a tradițiilor literare clasice și folclorice au fost diversificate, ajungându-se, în unele cazuri la o profundă transsubstanțiere estetică de fond și formă folclorică.

Referințe bibliografice

1. *Восточнославянский фольклор: Словарь научной и народной терминологии*. Редкол.: К. П. Кабашников (отв. ред.) и др. Минск: Наука і тэхніка, 1993. 478 с.
2. Азадовский М. К. *Фольклоризм Лермонтова*. În: [http://feb-web.ru/ feb/lermont/critics/l43/l43-227-.htm](http://feb-web.ru/feb/lermont/critics/l43/l43-227-.htm) (vizitat la 15.09.2015).

3. Moser Hans. *Vom Folklorismus in unserer Zeit*. În: *Zeitschrift für Volkskunde*. 1962, nr. 58 (2), p. 177-209.
4. Moser Hans. *Der Folklorismus als Forschungsproblem der Volkskunde*. În: *Hessische Blätter für Volkskunde*. 1964, nr. 55, p. 9-57.
5. Bausinger Hermann. *Folklorismus in Europa. Eine Umfrage*. În: *Zeitschrift für Volkskunde* 1969, nr. 65 (1), p. 1-8.
6. Antonijević Dragoslav. *Folklorismus in Jugoslawien*. În: *Zeitschrift für Volkskunde*. 1969, nr. 65 (1), p. 29-39; Burszta Józef. *Folklorismus in Polen*. În: *Zeitschrift für Volkskunde*. 1969, nr. 65 (1), p. 9-20; Dias Jorge. *Folklorismus in Portugal*. În: *Zeitschrift für Volkskunde*. 1969, nr. 65 (1), p. 47-55; Dömötör Tekla. *Folklorismus in Ungarn*. În: *Zeitschrift für Volkskunde*. 1969, nr. 65 (1), p. 21-28; Trümpy Hans. *Folklorismus in der Schweiz*. În: *Zeitschrift für Volkskunde*. 1969, nr. 65 (1), p. 40-46.
7. Bendix Regina. *In Search of Authenticity: The Formation of Folklore Studies*. Madison, Wisconsin, London: University of Wisconsin Press, 1997. 320 p.
8. Bausinger, Hermann. *Folklorismus*. In: *Enzyklopadie des Marchens*. Ranke, Kurt (ed.) et. al. Vol. 4. Berlin: Walter de Gruyter, 1984, p. 1405-1410.
9. Dorson Richard M. *American Folklore*. Chicago: University of Chicago Press, 1977. 324 p.
10. Dorson Richard M. *Is Folklore a Discipline?* În: *Folklore*, 1973, nr. 84(3), p. 177-205.
11. Hoffman Daniel G. et. al. *Discussion from the Floor*. În: *Journal of American Folklore*, 1959, nr. 72(285), p. 233-241.
12. Newall Venetia J. *The Adaptation of Folklore and Tradition (Folklorismus)*. În: *Folklore*. 1987, nr. 98 (2), p. 131-151.
13. Pop Mihai. *Folclorul în contemporaneitate*. În: Pop Mihai. *Folclor românesc: teorie și metodă*, vol. I, București: Grai și suflet – cultura națională, 1998, p. 237-247.
14. Balázs Lajos. *Folclor. Noțiuni generale despre folclor și poetica populară*, Cluj-Napoca: Scientia, 2003. 176 p.
15. Cuisenier Jean. *Tradiția populară*. Traducere de Nora Rebreanu Sava. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2005. 112 p.
16. Cosma Valer Simion. *Etnologie: tradiție și spirit* [diponibil online]. 27 aprilie 2010. În: <https://citordeproza.wordpress.com/2010/04/27/etnologie-traditie-si-sprit/> (văzut la 19.02.2016).
17. Botezatu Eliza. *Poezia și folclorul: Puncte de joncțiune*. Chișinău: Știința, 1987. 288 p.
18. Olteanu A. Gh. *Folclor și literatură cultă*. Brașov: Orientul latin, 1994. 166 p.
19. Blaga Lucian. *Elogiu satului românesc: discurs rostit la 5 iunie 1937 în ședință solemnă*. În: *Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului*. București: Imprimeria Națională, 1937, p. 3-16. În: <http://foaienationala.ro/elogiu-satului-romnesc-lucian-bлага.html> (văzut la 9. 11.2014).

20. Лихачев Д. С. Рецензия на книгу П. Г. Богатырева „Вопросы теории народного искусства”, „Искусство”, Москва, 1971, 544 стр. În: *Известия Академии Наук СССР: Серия литературы и языка*. 1972, Выпуск I, том 31, с. 76-79.
21. Далгат У. Б. *Литература и фольклор: Теоретические аспекты*. Москва: Наука, 1981. 301 с.
22. Лазарев А. И. *Проблема изучения фольклоризма русской литературы 1870-1890*. În: *Русская литература 1870-1890 гг. Проблема литературного процесса: сборник научных трудов*. Сб. 18. Свердловск: Уральский госуниверситет, 1985, с. 14-26.
23. Горелов А. А. *К истолкованию понятия «фольклоризм литературы»*. În: *Русский фольклор*, т. XIX, Ленинград, 1979. с. 31-48.
24. Трыкова О. Ю. *О классификации способов взаимодействия русской литературы XX в. с фольклором (по материалам, собранным студентами Ярославского педагогического университета)*. În: *Педагогический вестник*. 2003. №1. http://vestnik.yspu.org/releases/doskolnoe_obrazovanie/1_5/ (văzut la 09.11.2014).
25. Alexandru Ion T. *Relația poezie română „cultă” – folclor în contemporaneitate*. În: *Imagini și permanențe în etnologia românească*. Chișinău: Știința, 1992, p. 30-36.
26. Oprișan I. *Modernism folcloric*. În: *Temelii folclorice și orizont european în literatura română*. București: Ed. A. R. S. R., 1971, p. 448-454.
27. Pavel Corina. *Speranțe pentru muzica traditională? Una singură: Speranța Radulescu*. În: *Formula AS*. 2010, nr. 907. <http://www.formula-as.ro/2010/907/lumea-romaneasca-24/sperante-pentru-muzica-traditionala-una-singura-speranta-radulescu-12167> (văzut la 09.02.2015).